

Επιχειρηματικότητα και τοπική ανάπτυξη

Της Δρος **Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**

Εντετ. Διδασκ. Μετ. Προγρ. Σπ. Χαροκοπείου Παν/μίου

Α. Οικονομία και επιχειρηματικότητα

Η επιχειρηματικότητα σύμφωνα με τον Reynolds (2001) είναι ένα από τα βασικότερα «κλειδιά» για τον δυναμισμό μιας οικονομίας, καθώς και για την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, αλλά και νέων επαγγελμάτων.

Συγκεκριμένα, ο ίδιος αναφέρει, ότι η δημιουργία νέων επιχειρήσεων και η είσοδός τους στην αγορά:

Επιταχύνει τους ρυθμούς της οικονομίας.

«Τροφοδοτεί» την κούρσα για αποτελεσματική και ορθολογική χρήση των πόρων μας οικονομίας.

Ενισχύει τον ανταγωνισμό στην αγορά (με πιθανά και παράλληλα οφέλη για τους καταναλωτές).

Υποστηρίζει ενεργά και στην πράξη τις τεχνολογικές καινοτομίες.

Θεωρείται θεμελιώδης διαδικασία για βιώσιμη ανάπτυξη.

Αποτελεί τον θεμέλιο λίθο για αλλαγές, τόσο στη δομή ενός οργανισμού, όσο και στην εταιρική κουλτούρα.

Επί του θέματος της επιχειρηματικότητας έχει πραγματοποιηθεί σειρά ερευνών υπό διεθνών Οργανισμών. Αναφέρονται εδώ σχετικά στοιχεία ειδικής έρευνας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ενδεικτική αναφορά):

Το έτος 2001 διεξήχθη από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Ο.Ο.Σ.Α. έρευνα σε 29 Χώρες (εκ των οποίων οι 22 ήσαν Χώρες-Μέλη του) η οποία κατέδειξε, ότι:

Το 10% σχεδόν του ενεργού πληθυσμού άρχισε να λειτουργεί ή ήταν ήδη κάτοχος μίας επιχείρησης.

Το 5-10% των εργαζομένων επηρεάζονται άμεσα από την είσοδο/έξοδο επιχειρήσεων στην αγορά.

Καταγράφονται «διαφορές» μεταξύ Ευρώπης και Η.Π.Α. (σύμφωνα με την έρευνα, η επιχειρηματικότητα βοηθά περισσότερο στον ιδιωτικό τομέα, κυρίως στη βιομηχανία, των Η.Π.Α. από ό,τι της Ευρώπης).

Τα έτη 1989-1994 σχετική έρευνα, που έγινε σε 10 Χώρες-Μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. κατέδειξε, ότι στις 7 από τις 10 Χώρες:

Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων είναι σημαντική πηγή για την μεγέθυνση/αύξηση του προϊόντος.

Η συμβολή αυτή ποικίλλει από Χώρα σε Χώρα.

Η συμβολή αυτή ποικίλλει από κλάδο σε κλάδο.

Η συμβολή είναι περισσότερο σημαντική σε ορισμένες βιομηχανίες/τομείς (π.χ. πληροφορικής, νέων τεχνολογιών, επικοινωνίες κ.λ.).

Το διάστημα 1970-1985 από έρευνα, που διεξήχθη από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Ο.Ο.Σ.Α. σε Καναδά και Η.Π.Α. αποδείχθηκε, ότι στην επιχειρηματικότητα οφείλονται το:

27% της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στη βιομηχανία του Καναδά.

21% της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στη βιομηχανία των Η.Π.Α.

Επίσης, έρευνα κατέδειξε, ότι είναι ευρέως αποδεκτό πως μία δυναμική μικρή επιχείρηση «φέρνει» μαζί της συγκεκριμένα, (πολλές φορές και παράπλευρα), μικρο-και-μακρο οικονομικά οφέλη, όπως:

Η είσοδος των νέων στην αγορά εργασίας (Robbins, 2000).

Η ικανότητα των μικρών επιχειρήσεων να επιφέρουν αλλαγές στο κόστος των πόρων, κρατώντας ισορροπία μεταξύ απασχόλησης και πληθωρισμού: αποδείχθηκε π.χ., ότι στις Η.Π.Α., οι Πολιτείες με σημαντικό μερίδιο (μικρών) επιχειρήσεων στην αγορά έχουν και μεγαλύτερη συμμετοχή στην παραγωγή και στην αύξηση του προϊόντος και καταφέρνουν να κρατούν χαμηλά την ανεργία και τον πληθωρισμό, στα όρια πάντοτε της δικαιοδοσίας τους.

Η έντονη (και θεωρούμενη ως θετική) αλληλεπίδραση μεταξύ της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και οικονομικής ανάπτυξης, σε επίπεδο τόσο εθνικό, όσο και περιφερειακό.

Αντίθετα, δεν είναι σαφές αν έχουμε το ίδιο έντονα θετικά αποτελέσματα και σε τοπικό επίπεδο (μεταξύ δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και οικονομικής ανάπτυξης) καθώς:

Οι σχέσεις αλληλεπίδρασης πολλές φορές δεν λειτουργούν παρόμοια όταν αλλάζει το επίπεδο και οι κλίμακες, καθώς τα δημογραφικά ή άλλα χαρακτηριστικά μπορεί να αλλάξουν και την αντίδραση της (τοπικής) αγοράς (π.χ. ύπαρξη ορυχείων).

Στις μεγαλύτερες αστικές περιοχές έχουμε ανεπτυγμένο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, υποστηρικτικές υπηρεσίες, οργανωμένες υποδομές, μεγαλύτερη ανάπτυξη και πυκνότητα δικτύων (στους τομείς των μεταφορών, της επικοινωνίας κ.ά.), αυξημένες δυνατότητες επιχειρησιακών επαφών και σχέσεων κ.λ.

Ανάλογα με το είδος της τοπικής οικονομίας, έχει παρατηρηθεί και (αντίστοιχη) ποικιλία στις δραστηριότητες της επιχείρησης.

B. Επίδραση της επιχειρηματικότητας στις τοπικές οικονομίες

Παγκοσμίως, οι τοπικές Αρχές έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις νέες μικρές επιχειρήσεις, καθώς -εκτός των άλλων- τις θεωρούν μέσον/εργαλείο για:

Να δημιουργούνται (νέες) θέσεις εργασίας και να αυξάνεται το εισόδημα σε (τοπικό) επίπεδο. Οι επενδύσεις, που πραγματοποιούνται για την ίδρυση και επέκταση νέων επιχειρήσεων αυξάνουν τις εργασίες, τόσο για τους ιδιοκτήτες-επιχειρηματίες, όσο και για τους εργαζόμενους.

Θα ακολουθήσουν πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο εισόδημα της Κοινότητας, των οποίων η έκταση ποικίλλει. Μερικοί Αναλυτές υποστηρίζουν, ότι οι μικρές επιχειρήσεις έχουν την τάση να παραμένουν στην αρχική γεωγραφική περιοχή ή περιφέρεια και ότι πολλές μεταγγίζουν εισόδημα στην περιοχή κάνοντας πωλήσεις σε μεγαλύτερες αγορές. Όμως οι νεοσύστατες επιχειρήσεις έχουν την τάση να υπηρετούν τις τοπικές αγορές αρχικά και επεκτείνονται σε πιο μακρινές περιοχές ενώ ωριμάζουν. Οι έρευνες επίσης δείχνουν, ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις προσλαμβάνουν, συνήθως, τοπικό προσωπικό. Οι αυτοαπασχολούμενοι επίσης συνδέονται στενά με τον τόπο.

Να βελτιώνεται σε όρους η απασχόληση σε (τοπικό) επίπεδο.

Να συγκρατείται το εργατικό δυναμικό και να μην αναγκάζεται να μετακινείται σε άλλους χώρους για εύρεση εργασίας έτσι, ώστε και το εισόδημα να συγκρατείται και να καταναλώνεται σε τοπικό επίπεδο (με την δημιουργία αντίστοιχων πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων για πολλούς τομείς της τοπικής οικονομίας).

Να προσελκύνονται επενδύσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Να έχουν αυξήσεις στα έσοδα από φόρους, καθώς αύξηση στη φορολογική βάση μπορεί να πηγάζει από αυξήσεις στα προσωπικά εισοδήματα, επιχειρηματικά κέρδη, κατανάλωση, ακίνητες αξίες και πληρωμές μισθοδοσίας.

Να έχουν βελτιωμένη παροχή υπηρεσιών, καθώς η δημιουργία νέων επιχειρήσεων μπορεί να ενδυναμώσει την παροχή τοπικών υπηρεσιών (π.χ. ευκολίες στο λιανικό εμπόριο, κ.λ.).

Να βελτιώνονται και να συσφίγγονται οι σχέσεις μεταξύ των (τοπικών) οργανώσεων, παραγόντων, συλλόγων, επιχειρηματιών κ.λ.

Να λειτουργούν ως παράγοντες κοινωνικής υποκίνησης.

Επίσης, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων μπορεί να υποκινήσει τους ανθρώπους, κάτι που δύσκολα μετράται ποσοτικά. (Σχετικές μελέτες κοινωνικού αποκλεισμού στις Η.Π.Α. και αλλού επισημαίνουν τις κοινωνικά διαβρωτικές συνέπειες, που έχει η έλλειψη μοντέλων απασχόλησης. Θετικά μοντέλα ρόλων μπορεί να αποδειχθούν σημαντικά για την εξουδετέρωση εθνικών και φυλετικών διακρίσεων. Έτσι, οι μελέτες αυτές τονίζουν τον ρόλο της επιχειρηματικότητας σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως γυναίκες, μειονότητες, κοινωνικά ανήμποροι κ.λ.

Επίσης, άλλες μελέτες, που ανφέρονται σε μία συναφή περιοχή -στο κοινωνικό κεφάλαιο- επιβεβαιώνουν, ότι η επέκταση της επιχειρηματικότητας μπορεί να επιδράσει θετικά σε φτωχές περιοχές).

Σημειώνεται, ότι ορισμένες από τις εν λόγω συνέπειες (απασχόληση, αυξήσεις εισοδημάτων, αυξήσεις φορολογικών εσόδων) μπορεί, επίσης να προέλθουν από την μεγέθυνση υφιστάμενων τοπικών επιχειρήσεων.

Γ. Σχετικές εμπειρικές εκτιμήσεις για την επίδραση της επιχειρηματικότητας σε τοπικό επίπεδο

Υπάρχουν λίγες εμπειρικές εκτιμήσεις της επίδρασης, που ασκεί η επιχειρηματικότητα στις τοπικές οικονομίες.

Η στατιστική ανάλυση στοιχείων από την Μεγάλη Βρετανία π.χ. δείχνει μία σημαντική τάση στις μη προνομιούχες περιοχές, (με εκτιμήσεις βασισμένες σ' έναν πολλαπλό δείκτη, που συνυπολογίζει την ανεργία) να είναι συγκριτικά λίγες οι νέες επιχειρήσεις, που

δραστηριοποιούνται (Westall et al., 2000). Να σημειωθεί όμως, ότι αυτά τα στοιχεία δεν σχετίζονται άμεσα, αφού έχει παρατηρηθεί και το εξής παράδοξο: Σε περιοχές με σημαντική υστέρηση να δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός νέων επιχειρήσεων (π.χ. 14 Δήμοι στην Μεγάλη Βρετανία -επί συνόλου 20- με μεγάλη υστέρηση έχουν κατά κεφαλήν εισόδημα ίσο ή μεγαλύτερο με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Ορισμένες από τις τοπικές μελέτες, που έχουν γίνει καταδεικνύουν, ότι η σύνδεση της επιχειρηματικότητας με την δημιουργία θέσεων εργασίας είναι αμφίβολη. Στην πραγματικότητα, ο συνδυασμός των μετρήσεων και της αγοράς εργασίας δημιουργούν μία ευθεία σχέση ανάμεσα στις νέες επιχειρήσεις και την τοπική απασχολησιμότητα (ή ανεργία), που δύσκολα ανιχνεύεται.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

Η αιτιώδης σχέση μεταξύ δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και ανεργίας λειτουργεί αμφίδρομα. Αυξημένη ανεργία μπορεί να προκαλέσει ερέθισμα για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων, δεδομένου, ότι για μία μερίδα του εργατικού δυναμικού το κόστος ευκαιρίας για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας θα μειωθεί. Αντίθετα, ο χαμηλός δείκτης νέων θέσεων εργασίας, που επηρεάζεται από τις νέες επιχειρήσεις, επηρεάζει επίσης τον δείκτη ανεργίας.

Ο τρόπος αποτύπωσης των στατιστικών δεικτών μπορεί να παραπλανά σε ό,τι αφορά το δείγμα των επιχειρήσεων, που περιλαμβάνονται.

Ορισμένες μόνον μορφές μικρο-επιχειρηματικής δραστηριότητας λαμβάνονται υπόψη στα στατιστικά στοιχεία. Π.χ. στην Μεγάλη Βρετανία στα στοιχεία, που αφορούν στο Φόρο Προστιθέμενης Αξίας δεν καταγράφονται οι επιχειρήσεις με ετήσιο τζίρο < 54.000 λιρών. Αυτή η στατιστική παράλειψη περιορίζει την δυνατότητα κατανόησης της επίδρασης της επιχειρηματικότητας στις φτωχότερες περιοχές, γιατί εκεί συναντάται συχνότερα η μικρο-επιχειρηματική δραστηριότητα. Αυτό επιβεβαιώνεται και από στοιχεία, που αντλήθηκαν από Τράπεζες και αφορούν ανοίγματα νέων λογαριασμών όπου παρατηρείται μεγαλύτερη γεωγραφική κάλυψη σε σύγκριση με τις δηλώσεις Φόρου Προστιθέμενης Αξίας στην αναφερόμενη Χώρα.

Ο δείκτης ανεργίας επηρεάζεται από ανακατατάξεις στον δείκτη του εργατικού δυναμικού λόγω μετανάστευσης. Ανεξαρτήτως προέλευσης, η αύξηση της απασχόλησης δεν είναι επαρκής συνθήκη για την μείωση της περιφερειακής ή τοπικής ανεργίας.

Λόγω της μετανάστευσης καθώς και της απόστασης μεταξύ εργασίας-κατοικίας, η σχέση μεταξύ νέων επιχειρήσεων και ανεργίας μπορεί να επηρεάζεται από τον τόπο εγκατάστασης. Ακόμη, δεδομένου, ότι η τάση εσωτερικής μετανάστευσης εμφανίζεται να ποικίλλει μεταξύ των εθνικών αγορών εργασίας, η σχέση μεταξύ απασχόλησης και δημιουργίας νέων επιχειρήσεων μπορεί να διαφοροποιείται κατά Χώρα. Κατά τον ίδιο τρόπο, αυτή η σχέση μπορεί να αλλάξει διαχρονικά.

Διαφοροποίηση σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πληθυσμού από τόπο σε τόπο, -γνωρίσματα όπως: μορφωτικό επίπεδο, επιπτώσεις μακροχρόνιας ανεργίας-, μπορούν να επηρεάσουν το συσχετισμό επιχειρηματικότητας και αλλαγών στις τοπικές αγορές εργασίας.

Οι τοπικές γεωγραφικές μονάδες, από τις οποίες συλλέγονται τα πρωτογενή στοιχεία, μπορεί να περιλαμβάνουν πλούσιες και φτωχές γειτονικές περιοχές. Αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε ανακριβή απεικόνιση των υφιστάμενων σχέσεων.

Το φαινόμενο της συνύπαρξης ανάπτυξης και ανεργίας σε τοπικές και περιφερειακές οικονομίες, που δεν είναι ασυνήθιστο, υποδηλώνει, επίσης, ότι οι επιχειρήσεις ορισμένες φορές λειτουργούν χωρίς άμεσο συσχετισμό με τις τοπικές αγορές προϊόντων. Παράλληλα, οι μισθοί μπορεί να δαπανώνται έξω από την Κοινότητα. Αυτό υπονοεί, ότι η ίδια αναλογία νέων επιχειρήσεων σε Κοινότητες με διαφορετικούς ρυθμούς προσφοράς και ευκαιριών λιανικής πώλησης, θα έχει πολλαπλασιαστικά διαφορετικές τοπικές επιδράσεις.

Τα προαναφερόμενα είναι μερικές σκέψεις μόνον και υποδηλώνουν, ότι η σχέση μεταξύ επιχειρηματικότητας και ανεργίας, (ή απασχόλησης αντίστοιχα), στις τοπικές οικονομίες δημιουργεί ευρεία γκάμα επιδράσεων. Για να προσδιοριστεί στατιστικά αυτή η σχέση, απαιτούνται προσεκτικοί έλεγχοι και υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις, που αφορούν στην ερμηνεία της.

Δ. Επίδραση της επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο

Σχετικές έρευνες κατέδειξαν, ότι στις διάφορες περιφέρειες των Χωρών-Μελών του Ο.Ο.Σ.Α. παρατηρείται διαφορετικός ρυθμός εισόδου/εξόδου (νέων) επιχειρήσεων στην αγορά. Μερικές περιφέρειες παρουσιάζουν διπλάσιο έως εξαπλάσιο ρυθμό εισόδου/εξόδου (νέων) επιχειρήσεων στην αγορά από ότι άλλες.

Η διαφοροποίηση αυτή, σε επίπεδο περιφερειών, οφείλεται σε ποικίλους λόγους/αιτίες, όπως:

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, (π.χ. έχει παρατηρηθεί, ότι σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, σε περιφέρειες με νεανικούς πληθυσμούς, σε αστικές περιοχές, οι κάτοικοι ξεκινούν περισσότερο εύκολα νέες επιχειρήσεις).

Η ανεργία/υποαπασχόληση (για διαφορετικούς λόγους ενθαρρύνει ή αποθαρρύνει την δημιουργία νέων θέσεων).

Η συγκέντρωση πλούτου (επειδή έτσι υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση).

Τα μορφωτικά/εργασιακά χαρακτηριστικά, (π.χ. έχει παρατηρηθεί, ότι υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ managers και του επιπέδου δημιουργίας επιχειρήσεων).

Η επικράτηση (κυριαρχία) μικρών επιχειρήσεων (οι νέοι επιθυμούν να έχουν τις δικές τους επιχειρήσεις).

Ο βαθμός ιδιοκτησίας (είναι πιο εύκολο να ξεκινήσει κάποιος την ιδική του επιχείρηση, εάν έχει περιουσιακά στοιχεία).

Οι υποδομές (π.χ. δίκτυα μεταφορών, επικοινωνιών, άλλα δίκτυα...).

Η ύπαρξη κεφαλαίου εκκίνησης (παράγοντας, που έχει άμεση σχέση με τον τραπεζικό δανεισμό, την ύπαρξη τραπεζικών καταστημάτων στην περιοχή κ.λ.).

Η ύπαρξη αριθμού επιχειρήσεων του ίδιου τομέα.

Η πολιτική, που ακολουθεί το Κράτος (αν υποβοηθά τις διάφορες κοινωνικές ομάδες π.χ. δημιουργία παιδικών σταθμών για τις εργαζόμενες μητέρες).

Η ιστορία της περιφέρειας κ.ά.

Ε. Σχετικές εμπειρικές εκτιμήσεις για την επίδραση της επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο

Συγκεκριμένα η εμπειρία από διάφορες Χώρες καταγράφεται ως εξής:

Στις Η.Π.Α.: Έρευνα σε 400 αγορές εργασίας των Η.Π.Α. (Reynolds, 1996) έδειξε, ότι η είσοδος νέων επιχειρήσεων στην αγορά προηγείται της ανάπτυξης. Επίσης, αποδεί-

χτηκε σε στατιστική βάση, ως σημαντικός παράγοντας ο «σχηματισμός» νέων μικρών επιχειρήσεων και η είσοδός τους στην αγορά. Ο παράγοντας αυτός διαφοροποιεί τις ευημερούσες από τις μη ευημερούσες περιφέρειες.

Στην ΣΟΥΗΔΙΑ: Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων αποδείχθηκε (Davidson, 1994) στατιστικώς, ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην αύξηση του εισοδήματος στην περιφέρεια.

Στην ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ: Μία ισχυρή και θετική αλληλεπίδραση αποδείχτηκε (Ashcroft και Love, 1996), ότι υπάρχει μεταξύ των αλλαγών στον τομέα της απασχόλησης και στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων την δεκαετία του 1980.

Στην ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ (προ της συνένωσης) αντίθετα: Δεν βρέθηκε σημαντική σχέση μεταξύ της εκκίνησης νέων επιχειρήσεων και της απασχόλησης στις περιφέρειες (Fritsch, 1997). Μία άλλη έρευνα (Audretsch, Fritsch) απέδειξε, ότι ούτε η αύξηση της επιχειρηματικότητας, που να συνδυάζεται μάλιστα με την είσοδο/έξοδο των επιχειρήσεων, είναι ουσιαστικός λόγος για την ανάπτυξη της περιφέρειας. Βάσει της ίδιας έρευνας ενώ την δεκαετία του 80 δεν διαπιστώθηκε επίπτωση/επίδραση στην απασχόληση, την δεκαετία του 90 βελτιώθηκε ο δείκτης της απασχολησιμότητας από την είσοδο νέων επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο (παράδοξο/διαφορετικές χρονικές περιόδους).

Επίσης, αποδεικνύεται, ότι:

Σε πολλές περιπτώσεις οι γρηγορότερα αναπτυσσόμενες περιφέρειες χαρακτηρίζονται και από υψηλούς ρυθμούς δημιουργίας/εισόδου επιχειρήσεων στην αγορά.

Σε κάποιες περιφέρειες οι μεγάλες επιχειρήσεις συνεισφέρουν περισσότερο στην ανάπτυξη, ενώ σε άλλες περιφέρειες οι μικρές επιχειρήσεις έχουν σημαντικότερη συμβολή στην οικονομική τους ανάπτυξη.

Όλα αυτά είναι ανάλογα και με την εφαρμοζόμενη κρατική πολιτική/τακτική.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων και η αύξηση της επιχειρηματικότητας είναι μία ικανή, εάν όχι και αναγκαία, συνθήκη για την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη.

ΣΤ. Εσωτερική αναμόρφωση της πόλης και επιχειρησιακή ανάπτυξη: Μία εστία αυξημένου ενδιαφέροντος

Ο Michael Porter έφερε στο φως τα τελευταία χρόνια τα πλεονεκτήματα από εμπορικής απόψεως των πόλεων, που ευρίσκονται στο εσωτερικό των ΗΠΑ καθώς και την σημασία της εκμετάλλευσής τους στα πλαίσια ενός προγράμματος οικονομικής αναγέννησής τους. Τα πλεονεκτήματα περιλαμβάνουν:

1. Συχνή γειτνίαση με αγορές υψηλού εισοδήματος και δίκτυα μεταφορών.
2. Πληθυσμακή πυκνότητα, που επιτρέπει υψηλά επίπεδα κατανάλωσης ανά μονάδα.
3. Ικανό εργατικό δυναμικό, το οποίο είναι πολύτιμο για σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων.

Όμως οι Westall et al. (2000) π.χ. διαφωνούν με την ανάλυση του Porter. Περιφερειακές ιδιοκτησίες, ευρίσκονται συχνά μακριά από τα κέντρα των πόλεων και έχουν φτωχής ποιότητας εξυπηρέτηση από τις δημόσιες μεταφορές. Οι κάτοικοί τους μπορεί να βιώνουν διαφόρων μορφών στέρησης, όπως παρατεταμένες περιόδους ανεργίας και μερικές φορές περιορισμένες ελπίδες ανεύρεσης εργασίας.

Ζ. Οι υποδείξεις του Ο.Ο.Σ.Α. περί θεμάτων επιχειρηματικότητας, αυτοαπασχόλησης και τοπικής οικονομικής ανάπτυξης

Στρατηγική (για εθνικό και τοπικό επίπεδο)

Οι στρατηγικοί στόχοι υποστήριξης της επιχείρησης πρέπει να είναι σαφείς.

Η ανάπτυξη των επιχειρήσεων μικρού μεγέθους δεν συνιστά λύση στο πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού για μεγάλο αριθμό ιδιωτών.

Υιοθετήστε εμπορική προσέγγιση στην παροχή υπηρεσιών.

Προσπαθήστε την ιδέα της επιχειρηματικότητας μέσω πολλών καναλιών.

Βεβαιωθείτε, ότι οι μικρές επιχειρήσεις τυγχάνουν της αναγκαίας προσοχής και υποστήριξης.

Αποφύγετε παγίδες, που μπορούν να αποθαρρύνουν την επιχειρηματικότητα.

Διευκολύνετε την πρόσβαση στην εκπαίδευση, γιατί είναι ένα μέσο, το οποίο ενδυναμώνει την απόδοση και επιβίωση της επιχείρησης καθώς, επίσης, και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Βραχυπρόθεσμα η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα είναι περιορισμένη, αλλά εξετάστε την εφαρμογή μέτρων, που μπορούν να βοηθήσουν σε τοπικό επίπεδο.

Στρατηγική (για τοπικό επίπεδο)

Βεβαιωθείτε, ότι υπάρχουν διαθέσιμες επιχειρηματικές προτάσεις, που προσφέρουν λογικά (προσιτά) και ευέλικτα ενοίκια.

Κάνετε γνωστούς τους τοπικούς κανονισμούς (ρυθμίσεις) και ελαχιστοποιήστε το βάρος, που επωμίζονται οι επιχειρήσεις.

Οικονομία (για εθνικό επίπεδο)

Λάβετε υπόψη την δημιουργία κινήτρων για τραπεζική υποστήριξη σε μικροοικονομικές πρωτοβουλίες.

Μελετήστε την εισαγωγή περιφερειακής ευελιξίας στους όρους δανείων εγγυημένων από το Δημόσιο, που να είναι σε αρμονία (να αντανακλούν) τις περιφερειακές διαφορές στην πραγματική αξία των στεγαστικών τίτλων.

Δώστε προσοχή στον σχεδιασμό και στα λειτουργικά χαρακτηριστικά των μικροοικονομικών προγραμμάτων: π.χ. σκεφτείτε την περίπτωση χορήγησης δανείων, που συνδέονται με το εισόδημα.

Βεβαιωθείτε, ότι στον τραπεζικό δανεισμό εφαρμόζεται αποτελεσματικά ο νόμος κατά των διακρίσεων (φυλετικών κ.λ.).

Προσπαθείστε να δώσετε λύση στο πρόβλημα της έλλειψης τραπεζικών καταστημάτων και συνεπώς παροχής τραπεζικών εργασιών σε απομονωμένες περιοχές.

Οικονομία (για τοπικό επίπεδο)

Συνεργαστείτε με τοπικές Τράπεζες και άλλους χρηματοοικονομικούς φορείς προκειμένου να διευκολύνετε την πρόσβαση σε χρηματοδότηση των επιχειρηματιών.

Ενθαρρύνετε τη λήψη επιχειρηματικά ορθών αποφάσεων μέσω εκπαίδευσης και ενημέρωσης. Επίσης, υποστηρίξτε δίκτυα επιχειρήσεων που λειτουργούν υποδειγματικά.

Σχεδιασμός προγράμματος (για εθνικό και τοπικό επίπεδο)

Προσπαθήστε να ενσωματώσετε νέους αντικειμενικούς στόχους στα υφιστάμενα πιστωτικά ιδρύματα, αντί να προσπαθείτε να δημιουργείτε νέους.

Βεβαιωθείτε, ότι υπάρχει ευελιξία στα προγράμματα υποστήριξης αυτοαπασχολούμενων.

Σχεδιάστε προγράμματα αυτοαπασχόλησης και υποστήριξης μικρών επιχειρήσεων σε τρόπο, ώστε να μπορούν να διευρυνθούν οι προϋπολογισμοί και οι δεξιότητες σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Βεβαιωθείτε, ότι υπάρχει πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας συμβουλευτικές υπηρεσίες πριν από την εφαρμογή του προγράμματος.

Επιλέξτε προσεκτικά τα μέτρα ελέγχου και απόδοσης, δεδομένου, ότι αυτά διαμορφώνουν τα συμπεράσματα με σημαντικούς και διαφορετικούς τρόπους.

Αξιολογήστε συστηματικά τα προγράμματα και την πολιτική, που εφαρμόζεται και βεβαιωθείτε, ότι η αξιολόγηση ανατροφοδοτεί την ακολουθούμενη πολιτική.

Σχεδιασμός προγράμματος (για τοπικό επίπεδο)

Προκειμένου να αντισταθμίσετε τις συνέπειες της μετακίνησης, βεβαιωθείτε, ότι υπάρχει ένα ισχυρό επιχείρημα marketing σε υποστηρικτικά προγράμματα και αποσαφηνίστε τους όρους υποστήριξης των επιχειρήσεων.

Ενθαρρύνετε τη δημιουργία εταιριών, που λειτουργούν με ομαδικό πνεύμα (σε ομαδική βάση).

Εντοπίστε τις περιπτώσεις στις οποίες ο δημόσιος τομέας μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο στην ίδρυση ιδιωτικών δικτύων.

Υλοποιήστε εκτεταμένες διαφημιστικές εκστρατείες προκειμένου να εισάγετε στις επιχειρήσεις την ιδέα των δικτύων.

Εργαστείτε με ρεαλιστικούς χρονικούς περιορισμούς.

Βεβαιωθείτε για την παρουσία έμπειρων ενδιάμεσων μεσιτών για το δίκτυο.

Λάβετε υπόψη, ότι θα χρειαστεί να παράσχετε οικονομική υποστήριξη στην έναρξη εργασιών και τα έξοδα μεσιτείας για το δίκτυο.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αθανασόπουλος Κωνστ., ΓΕ., Δεληθέου, Β., (2005): Οι ελληνικές ιδιωτικές επενδύσεις σε Χώρες των Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία/Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Π.Γ.Δ.Μ., Ρουμανία, Σερβία/Μαυροβούνιο) και το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Αθήναι.

Acs, Z. (1996): Small Firms and Economic Growth, Elgar, Cheltenham.

Acs, Z.J., B. Carlsson and C. Karlsson (1999): Entrepreneurship, Small- and Medium-Sized Enterprises and the Macroeconomy, Cambridge University Press.

Ashcroft, B. and J.H. Love (1996): Employment change and new firm formation in UK countries, 1981-89, in «Small Firm Formation and Regional Economic Development». Edited by Michael W. Danson, Routledge, 1996.

Audretsch, D.B. and J. Elston (1999): Do funding gaps exist in Germany?, paper presented at the Conference «Funding Gap Controversies», 12—13 April 1999, Warwick University.

Borjas, G. J. (1986): The self-employment experience of immigrants. Journal of Human Resources, 21: pp. 487-506.

Commission of the European Communities (2000): Progress report on the Risk Capital Action Plan, European Economy, Supplement A, No. 8/9, August-September, Brussels.

Davidson, P., Lindmark and C. Olofsson (1994): New Firm Formation and Regional Economic Growth in Sweden, *Regional Studies* 28(4): pp. 395-410.

Fritsch, M. (1997): New Firms and Regional Employment Change. *Small Business Economics*, Vol. 9, No. 2, April 1997, pp. 437-448.

OECD (2003): *Entrepreneurship and Local Economic Development*. Paris.

OECD (2001): *Productivity and Firm Dynamics: Evidence from Micro-data*, A Progress report. ECO/CPE/WP1(2001)8, Paris.

OECD (2001a): *The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. OECD, Paris.

OECD (2001b): *Putting the Young in Business: Policy Challenges for Youth Entrepreneurship*. OECD, Paris.

OECD (2001c): *Enhancing SME Competitiveness: The OECD Bologna Ministerial Conference*. OECD, Paris.

OECD (2000): *Employment Outlook*. OECD, Paris.

OECD/LEED-SOFIREM (2000): *Good Practice in Business Incubation, Local Economic and Employment Development (LEED) Programme*. Notebook No. 28.

OECD (2000a): *Management Training in SMEs: Draft Synthesis report*. DSTI/IND/PME (2000)5.

OECD (2000b): *Information and Communications Technologies and Their Implications for the Development of Rural Areas*. DT/TDPC/RUR (2000)1.

OECD (1999): *Taxing Powers of State and Local Government*. OECD Tax Policy Studies No. 1, OECD, Paris.

OECD (1999a): *Financing for Women-Owned SMEs: Trends and Issues*. DSTI/IND/PME (99) 5.

OECD (1999b): *Social Enterprises*. OECD, Paris.

OECD (1999c): *Business Incubation: International Case Studies*. OECD, Paris.

OECD (1998): *Fostering Entrepreneurship*. OECD, Paris.

OECD (1998a): *Integrating Distressed Urban Areas*. OECD, Paris.

OECD/IFDEC (1998):

Micro-Financing and Local Development. OECD/Institut de formation en développement économique communautaire (IFDEC), Paris.

OECD (1996): *Enhancing the Effectiveness of Active Labour Market Policies*. The OECD Jobs Strategy. OECD, Paris.

OECD (1995): *Self-employment Programmes for the Unemployed: Papers and Proceedings from a joint US Department of Labor/OECD International Conference*. OECD, Paris.

OECD (1992): *Employment Outlook*. OECD, Paris.

Reynolds, P.D. and S.B. White (1997): *The Entrepreneurial Process: Economic Growth, Men, Women and Minorities*. Quorum Books, Westport, Connecticut and London.

Reynolds, P.D. (1994): *Autonomous Firm Dynamics and Economic Growth in the United States, 1986-1990*. *Regional Studies*, Vol. 28.4, pp. 429-442.